

delalo, videlo in slišalo, s čimer si je ustanovilo svoje trdno prepričanje na šolskem in političnem polju, da je s sigurnostjo stopilo na lastne noge. Ne potrebuje nobenega jerobstva od nikakršne strani. Ono deluje, živi in skrbi v prvi vrsti za svoj ideal. Da se je vse učiteljstvo z neznatno izjemo z gnusom odstranilo od klerikalne stranke, to se ima zahvaliti klerikalizmu le samemu sebi in svoji neumni, strastni in nespretni politiki.

Čujmo dalje: »Tisto dičenje s praznimi frazami o 'napredku', 'svobodnem' učiteljstvu, 'svobodni' šoli, 'moderni' vzgoji i. t. d. ima le namen zakriti grozno nagoto. O tem se ne bomo prerekali z g. Ganglom, ker on tega tudi ne taji, ampak ravno s svojim fanatičnim nastopom dokazuje. Ganglov nastop in deloma nastop tistega 'naprednega' učiteljstva, ki so somišljeniki 'Slov. Naroda', nam dokazuje, da Gangl in drugi niso samo prostovoljna pomožna četa liberalcev in vlade, ampak so fanatično fatalistična četa, ki gre na povelje svoje gosposke tudi za vlado in liberalce slepo po kostanj v žerjavico, v ogenj proti ljudstvu, katero učiteljstvo vzdržuje in zaradi katerega je učiteljstvo«.

Torej napredek, svobodno učiteljstvo, svobodna šola, moderna vzgoja — to je samo dičenje, da zakrije grozno nagoto; o tem ne mara govoriti klerikalizem. Radi verjamemo, da ne, ker tega ne razume, pa tudi razumeti neče, ker je temu z dna duše nasproten, kakor smo že dokazali. Klerikalizem ljubi nazadnjaštvo, kimavce in podrepnike, nerazsodno maso, temoto, laž, sovraštvo, licemerstvo in polno bisago; mar je njemu za učiteljske ideale, to ne nese nič, marveč samo škoduje, zato o tem molči kot smrt, ne mara o tem ničesar slišati, ampak to celo pobija z vsemi močmi in pripomočki. — Da bi bilo učiteljstvo fanatična četa, ki gre na povelje za vlado in liberalce slepo po kostanj v žerjavico proti ljudstvu, zanikujemo najodločneje. Povedali smo že, pa povemo še enkrat za vselej, da ne potrebuje učiteljstvo nobenega varuštva. V šoli ni nikjer čuti ne liberalne ne klerikalne politike. Pri vzgoji se mora pobijati vsaka strast, tukaj ni prostora za politikovanje. Ako pa učiteljstvo simpatizuje z liberalizmom in ne s klerikalizmom, je prav prirodno. Liberalna stranka je velika prijateljica šole, učiteljstva in napredka, kar kaže v dejanju in z besedo, medtem ko je klerikalizem v dejanju in besedi šoli, učiteljstvu in napredku do skrajnosti neprijazen in sovražen. Liberalna stranka je večkrat izjavila, da ne zahteva drugega kakor dobrih učiteljev in dobrih uspehov pri pouku; boj s klerikalizmom hoče izbojevati sama brez nas. Za to izjavo ji je učiteljstvo jako hvaležno. Ker je pa učiteljstvo premaloštevilno, se bo moralo naslanjati v bodoče — če bo treba — na eno ali drugo stranko. Na klerikalno stranko ni misliti.

Pri tej priliki prosimo tovariše, ki pišejo v politične liste, naj bodo oprezní, da ne bodo dobri stvari več škodovali kakor koristili. V svojem stanovskem listu smo mnogokrat poudarjali, da ima vlada dovolj denarja za vse druge stvari, samo za šolo nima beliča. Zatorej ni naše glasilo nikoli simpatizovalo z vlado, pa tudi ne bo, ako se razmere izdatno v tem oziru ne izpremenijo. Zavoljo tega odločno odbijamo naskok na učiteljstvo, češ, da gre za vlado slepo po kostanj v žerjavico.

Učiteljstvo vzdržuje dežela — narod, in učiteljstvo žrtvuje zanj vse svoje moči. Narod pa ima tudi velik dobiček, pa bi imel še večjega, ako bi ne vladale pri nas tako žalostne razmere. Narod ima dobiček od šole, narod jo mora vzdrževati, da ne propade ljudstvo v temo nevednosti. »Slovenec«

ve, da je učiteljstvo zaradi ljudstva, a neče vedeti, da mora to ljudstvo tudi učiteljstvo delu primerno plačevati. Tega pa neče vedeti, ker je ljudski omiki nasproten, zato je nasproten tudi povišanju učiteljskih plač.

Konec članka slove: »Naj se gg. učitelji zahvalijo zgoraj, ako ljudstvo ne bo znalo ceniti tako požrtvovalnega dela liberalnih učiteljev, in ondi naj pokažejo tudi opečenine in rane, ki jih bodo brez dvojbe dobili v tem boju. Nam je resnično žal zanje — dasi nam odrekajo trohico srca — zakaj gosposdije zgoraj bodo brez vsega sočutja zrlí tiste rane, ki jih učiteljstvo dobi v borbi proti narodu, in si misli: norci, zakaj ste pa tako bedasti! A da jih tudi plačati ne morejo — izimši kakega posameznika, ki jim je najbolj nadležan — je dovolj jasno.«

Tako torej! To pomeni, da se naj zahvalimo vladi, ako nam ne bo hotelo ljudstvo povišati plač, takisto naj pokažemo vladi rane, ki jih gotovo dobimo v tem boju. Opetovano izjavljamo, da ne moremo simpatizirati z vlado, ker si je ta obdržala samo nadzorstvo nad šolo in učiteljstvom, za gmotno stran se pa briga malo ali celo nič. Vlada ima srce in denar za vse, samo za šolstvo in izobrazbo ljudstva ne. Z mnogimi dopisi, ki so jih objavljali v naših političnih listih posamezni učitelji, se v marsičem ne ujema naše glasilo, ki zastopa ves učiteljski stan; tudi z onim dopisom v »Slov. Narodu« se ne ujema, kjer nekdo vladi vihti visoko svojo kadilnico in želi zlesti pod njene perutnice. Vlado sicer cenimo jako visoko, neizmerno višje od klerikalizma, ker vodi vlada kolikortoliko spretno in nepristransko (izvzeta je seveda afera Jakličeva) naše šolstvo. Klerikalizmu je naše stališče v tem oziru jako dobro znano, a on se obeša na vsako bilko, samo da iz trte izvije vzrok blatenja, poniževanja in zasramovanja šole in učiteljstva. Da bi se učiteljstvo zatekalo k vladi, pritoževati se nad klerikalizmom za poraz, ki nas baje gotovo čaka, nam ne prihaja niti na misel. Učiteljstvo se je javno izreklo, da se ne boji nobene sile, naj pride potem od katerekoli strani; tudi vladno varuštvo odklanja z dostojnostjo takisto kot liberalno, ker sami dobro vemo, kaj nam je storiti.

(Dalje.)

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XI.

Vprašanje: Na naši šoli se je za učence I. in II. razreda iz oddaljenih vasi ustanovila paralelka v vasi, ki je od materske šole pol ure oddaljena. Deželni šolski svet me je imenoval učiteljem na tej paralelki, ker imam v isti vasi tudi svoje bivališče. Vprašam torej sledeče:

1.) Ali sem dolžan ob četrtkih hoditi brezplačno poučevati na matersko šolo, ki je pol ure oddaljena od moje paralelke?

2.) Ali se moram brezpogojno pokoriti ukazu nadučitelja, ki mi je naložil 3 ure ponavljalne šole ob četrtkih, a sebi je pridržal samo eno, dasiravno ima on manj učnih ur na teden nego jaz ter moram vrhutega še pol ure daleč dostikrat v najslabšem vremenu hoditi. Poleg tega poučujem vsak dan dva razreda vsakega s 75 učenci. S ponavljalno šolo imam na teden 27 in pol ure, a nadučitelj samo 24.

Z veseljem in brez vsakih obveznosti sem bil pripravljen prevzeti dve učni uri v ponavljalni šoli, a za tretjo se branim, ne iz neprijateljstva do nadučitelja, saj sva oba istega miš-

ljenja in se vedno dobro razumeva, temveč edino le iz razlogov enakopravnosti in pravičnosti. Kaj mi je torej v tem slučaju storiti? Ali morda samo molčati in voljno trpeti?

Radovednež.

Odgovor: 1.) Po Tvojem popisu sodeč, si, dragi Radovednež, nameščen kot učitelj na materinski šoli. Ko se je bila v Tvojem bivališču ustanovila paralelka za oddajljene otroke, Te je deželni šolski svet zato imenoval učiteljem na tej paralelki, ker Ti v tej vasi bivaš. Po mojem mnenju Te je deželni šolski svet na to paralelko le eksponiral, to se pravi Ti si ostal kot učitelj nameščen na materinski šoli, a si odločen opravljati službo na paralelki. Iz tega in pa iz okolnosti, da je paralelka del materinske šole sledi, da se Tvoje službene dolžnosti nanašajo tudi na materinsko šolo in si torej dolžan, če pride na Tebe vrsta, ob četrtkih brezplačno poučevati v ponavljalni šoli v toliki meri, da Tvoje službovanje ne presega na teden 30 učnih ur. Odpri državni šolski zakon z dne 14. maja 1869. in z dne 2. maja 1883.; § 51. tega zakona določa, da se ravna mera učne obveznosti po potrebah šole. Če poučuješ na teden nad 30 ur, se Ti mora ta čezmerni pouk posebej nagraditi, v vsakem drugem slučaju si dolžan na materinski šoli poučevati za ono plačo, ki Ti je v davkariji nakazana.

Tvoje pravno razmerje, t. j. pravice in dolžnosti, dobe drugo lice, če se nahaja v dekretu, s katerim Te je deželni šolski svet imenoval učiteljem na paralelki, določba, da odslej Tvoje službovanje na materinski šoli preneha. Če se moreš izkazati s takim dekretom, nisi dolžan niti ob četrtkih niti v petek niti svetek hoditi poučevati na materinsko šolo in če že hočejo imeti Tvoje sodelovanje, Te morejo nagraditi, škoda, da nisi predložil »Pisarni« točnih predpisov obeh dekretov. Dekreti in §§ so edini pravi tolmači naših pravic in dolžnosti.

§ 3. zakona z dne 28. februarja 1874. o napravi ponavljalnih šol na Kranjskem se glasi:

»V ponavljalnih šolah ima poučevati učitelj, ki je na ljudski šoli v službi. Ako je pri ljudski šoli več učiteljev, takrat določi po zaslišanju krajnega šolskega sveta okrajni šolski svet, kdo naj prevzame to nalogo.«

Če ni že ta zakon s katerim novim zakonom razveljavljen, potem mora Tvoj okrajni šolski svet, a ne nadučitelj določiti, kdo naj prevzame pouk v ponavljalni šoli. V slučaju, če ni ta oblast ničesar odredila, mora začasno nadučitelj poskrbeti in določiti učitelja za ponavljalno šolo; zakaj on je v zmislu § 12. državnega zakona z dne 14. maja 1869. in z dne 2. maja 1883. tudi za to šolo odgovoren. Po analogiji določbe v § 3. zakona z dne 28. februarja 1874. mora tudi on zaslišati krajni šolski svet ter si za svojo naredbo naknadno oskrbeti potrdila okrajnega šolskega sveta.

2. Ukazom nadučiteljevim se moraš v šolskih zadevah pokoriti; zakaj § 26. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870. velevala, da se morajo ostali učitelji šolskemu vodji v uradnih stvareh točno pokoriti. Če pa on kaj nepostavnega ali celo nedopustnega zahteva, ga smeš na to prijazno in tovariško opozoriti, in če še vztraja na svojem nujnem povelju, pokori se mu, saj je v zmislu § 12. državnega zakona z dne 14. maja 1869. in z dne 2. maja 1883. on odgovoren za vso šolo, Ti si pa le v toliko odgovoren, v kolikor to šolske naredbe, osobito šolski in učni red z dne 20. avgusta 1870. vsem učiteljem dolžnosti nalagajo. Ako vobče njegova protizakonita povelja niso nujna in če se sploh tičejo zadev, ki sodijo v mesečno domačo konferenco (glej

§ 38. šol. in učnega reda) spravi to taktim načinom pred »forum« konference, če izpade sklep konference v nepostavnem zmislu, imaš pravico oddati svoj posebni glas ter zahtevati, da se zapisnik predloži okrajnemu šolskemu svetu v odločitev. Sicer se blagovoli v tej posebni zadevi obrniti pismo na okrajnega šolskega nadzornika, ki bo to zadevo kot funkcionar v okrajnem šolskem svetu postavnim potom uredil, a bodi previden v svojem pismenem slogu. Nobena tožba, nobena škodoželjnost itd. temveč čut tovarštva, pravice, dobrohotnosti in zakonitosti naj seva iz njega. O ravnopravnosti pa ne moreš govoriti; zakaj nadučitelj ima več dolžnosti in večjo odgovornost. Iz dolžnosti in odgovornosti izhajajo obenem pravice v rastoči oziroma pojemoči meri. Pravico pa imaš zahtevati, da se vrši vse v zmislu zakonov in naredb, t. j. v zmislu pravične uprave. Subjektivna pravičnost, t. j. dušni čut, kaj je nam prav in všeč ali kar nam ni prav niti všeč, se mora podrediti pravičici zakonov in njihovi pravični upravi, t. j. objektivni pravičici. Naš narod se ne bo tako dolgo dokopal do samostojnosti v okviru ustave, dokler ne bodo vsi njegovi kulturni stanovi vzgojeni v tem duhu in napojeni s čutom pravice v narodnostnem in političnem oziru.

3. Iz Tvojega poročila ne uvidim, da bi moral Ti trpeti, obratno, sedaj imaš manj potov. Ker bivaš v vasi pol ure daleč od šole, si moral pred ustanovitvijo paralelk vsak dan to pot po večkrat prehoditi, sedaj jo prehodiš le ob četrtkih. Nadučiteljeva naredba naj Te ne boli, velikoveč Ti bodi ona dokaz, da Te smatra on za vrlo sposobnega in delavnega tovariša, a tudi učencem in ljudstvu se bo moralo kaj takega dozdevati. Vrhutega Ti izprehod morda vendar dobro de. Človek često sam sebe vara. Kar se mu zdi težavno, nevšečno, nemogoče, to mu je često koristno. Tudi z menoj se je večkrat tako godilo, končno sem začel globlje razmišljati o zadevi, glej, izkazala se mi je dobra. Letos Ti, prihodnje leto pride drug na vrsto!

V slučaju, da bolehaš, je Tvoj vzdih trpljenja opravičen. Pojdi k c. kr. okrajnemu zdravniku, vzemi dopust, da se ohraniš našemu poklicu in stanu še dolgo vrsto let!

Doktor Tepka.

Kritikujoči glasovi.

Kje so naše šole? »Soča« je priobčila dne 5. marca t. l. tale članek: Lahi prispejo kmalu do tega, da dobe del svojega vseučilišča, mi, Slovani, njihovi sodeželani, pa se borimo še za ljudsko šolo! In vendar smo vsi podaniki ene in iste države, davkoplačevalci eni kakor drugi, glede krvnega davka mi še posebej prizadeti. Ničeva je trditev, da so naši Lahi kulturni narod, Slovani pa še nezreli v svoji materinščini. Kultura je nekaj splošno človeškega, splošna potreba nas vseh, kakor tudi vsi skladamo h kulturi svoje prispevke ter jo dvigamo in širimo. Taka trditev je le pretveza, da bi se Slovani še naprej odvrčali od potrebnega šolskega pouka ter bi se tako toliko lažje dvigali nad nami. Vse sklicevanje na kulturo laškega naroda je neumestno, zakaj laškemu kmetiču med nami se pozna manj kulture kakor našemu, kar je pa mešane gospode po mestih in trgih, pa sploh nimajo pravice sklicevati se na kulturo laškega naroda, saj se po njih večini pretaka slovanska kri. In da se je mogel pravi laški narod pospenjati v izobraževanju, za to imajo zasluge tudi Slovani, saj so bili skozi